

SOLIDARNOŚĆ PW

PISMO OZ NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” W POLITECHNICE WARSZAWSKIEJ

Nr 3/2012/5 – e

Wydanie specjalne

Polskie Państwo Podziemne

ŻOŁNIERZE WYKLĘCI...

– to żołnierze podziemia niepodległościowego i antykomunistycznego, stawiających opór próbie sowietyzacji Polski i podporządkowania jej ZSRR w latach 1944–1963.

ŻOŁNIERZE WYKLĘCI...

– to kontynuacja walki i oporu, podjętej na spotkaniach między władzami cywilnymi Warszawy (prezydent Stefan Starzyński, Radą Obrony stolicy i gen. Juliuszem Rómmlem (dowódca obrony Warszawy) 25. września 1939 r. Brał w nich udział gen. Michał Tokarzewski-Karaszewicz. W tym czasie gen. Rómmel otrzymał od Naczelnego Wodza pełnomocnictwo dowodzenia na terenie całego kraju. Tokarzewski zaproponował, aby w to pełnomocnictwo Rómmel przekazał jemu, w celu zorganizowania zakonspirowanych agentur bądź delegatur wojskowo-politycznych państwa polskiego.

Efektom był rozkaz gen. Rómmla:

„Dane mi przez Naczelnego Wodza w porozumieniu z Rządem pełnomocnictwo dowodzenia w wojnie z najazdem na całym obszarze Państwa, przekazuję gen. bryg. Michałowi Tadeuszowi Tokarzewskiemu-Karaszewiczowi z zadaniem prowadzenia dalszej walki o utrzymanie niepodległości i całości granic.

– J. Rómmel, gen. dyw.”

W nocy z 26. na 27. września 1939 r. powstała w Warszawie Służba Zwycięstwu Polski – konspiracyjna organizacja wojskowa, mająca toczyć walkę przeciw obu okupantom. 13. listopada została przekształcona w Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), podlegający Rządowi RP na uchodźstwie. W ten sposób zachowano ciągłość polityczno-wojskowej kontynuacji władz Rzeczypospolitej Polskiej i pośredni wpływ władz państwowych na sytuację w kraju. **Powstawało Polskie Państwo Podziemne** – tajne struktury państwa polskiego, istniejące w czasie II wojny światowej, podlegające Rządowi RP na uchodźstwie.

14. lutego 1942 r. gen. Sikorski przekształcił ZWZ w Armię Krajową. Jej komendantem głównym został gen. Stefan Rowecki. Utworzenie AK miało służyć scaleniu wszystkich grup wojskowych, podległych do tej pory różnym, podziemnym ugrupowaniom politycznym, w jedną organizację podległą rządowi RP na uchodźstwie. Jesienią 1941 r. do ZWZ należało 40000 żołnierzy, pod koniec 1942 r. AK liczyła ich już około 200000. Była największą podziemną armią w okupowanej Europie.

ŻOŁNIERZE WYKLĘCI...

- TO SPADKOBIERCY POLSKIEGO PAŃSTWA PODZIEMNEGO TO PODZIEMIE ANTYKOMUNISTYCZNE LAT 1945–1954...

Ruch oporu w okupowanej Polsce obejmował prawie wszystkie dziedziny życia. Delegatura Rządu jako konspiracyjna władza cywilna organizowała i wspomagała dziedziny życia publicznego zakazane przez okupanta: szkolnictwo, kulturę i naukę, opiekę społeczną, sądownictwo. Drugiego takiego państwa nie było w całej Europie. W latach 1919-1945 Państwo Polskie trwało jako Państwo Podziemne, uznane przez koalicjantów (z wyjątkiem ZSRR), kierowane – z wolnych krajów sojusznicznych – przez w pełni legalne władze naczelne: Prezydenta, Rząd i naczelnego Wodza oraz ich krajowe przedstawicielstwa.

To było bardzo mądre Państwo. Przyjęło w stosunku do swoich obywateli najbardziej ludzką zasadę – nie mamy prawa domagać się od wszystkich bohaterstwa. Mamy prawo domagać się od wszystkich przyzwoitości.

Polskie Państwo Podziemne to nie tylko AK. Polska, choć znajdowała się pod okupacją, ale istniały Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie, najwyższą władzę w Kraju sprawował delegat Rządu na Kraj – w randze wicepremiera. Podlegały mu wydziały: wywiadu, dywersji, oświaty, sądownictwa i polityki. Delegatami byli:

Cyryl Ratajski – 3. grudnia 1940 r. władze emigracyjne powierzyły mu stanowisko Delegata Rządu na Kraj. Z polecenia gen. Władysława Sikorskiego został zdymisjonowany. Powodem stało się nieustępliwe stanowisko w sprawie podporządkowania armii – administracji cywilnej Polskiego Państwa Podziemnego. Zmarł 19. października 1942 r. w Warszawie. 3 sierpnia 1963 r. jego prochy złożono na Cmentarzu Zasłużonych Wielkopolan, a trzydzieści dwa lata później odznaczono Go Orderem Orła Białego.

Jan Piekalkiewicz – Od 1941 r. był zastępcą Delegata Rządu na Kraj. W 1942 r., po ustąpieniu Cyryla Ratajskiego, został Delegatem Rządu na Kraj. 3. grudnia 1942 r. wydał w „Biuletynie Informacyjnym” odezwę o powszechnym obowiązku walki cywilnej. i zatwierdził powołanie Rady Pomocy Żydom „Żegota”. Następnie polecił dokumentowanie zbrodni niemieckich oraz objęcie opieką więźniów politycznych. Napiętnował kolaborantów i osoby pomagające Niemcom w wyniszczaniu narodu polskiego jako zdrajców, ostrzegając ich przed konsekwencjami ich działalności (z karą śmierci łącznie). 19. lutego 1943 r. został aresztowany przez Niemców i przewieziony do więzienia na Pawiaku, a następnie do więzienia Gestapo w Alei Szucha. Po torturach został zamordowany 19. czerwca 1943 r. W uznaniu historycznych zasług dla niepodległości, w 1995 r. został pośmiertnie odznaczony Orderem Orła Białego.

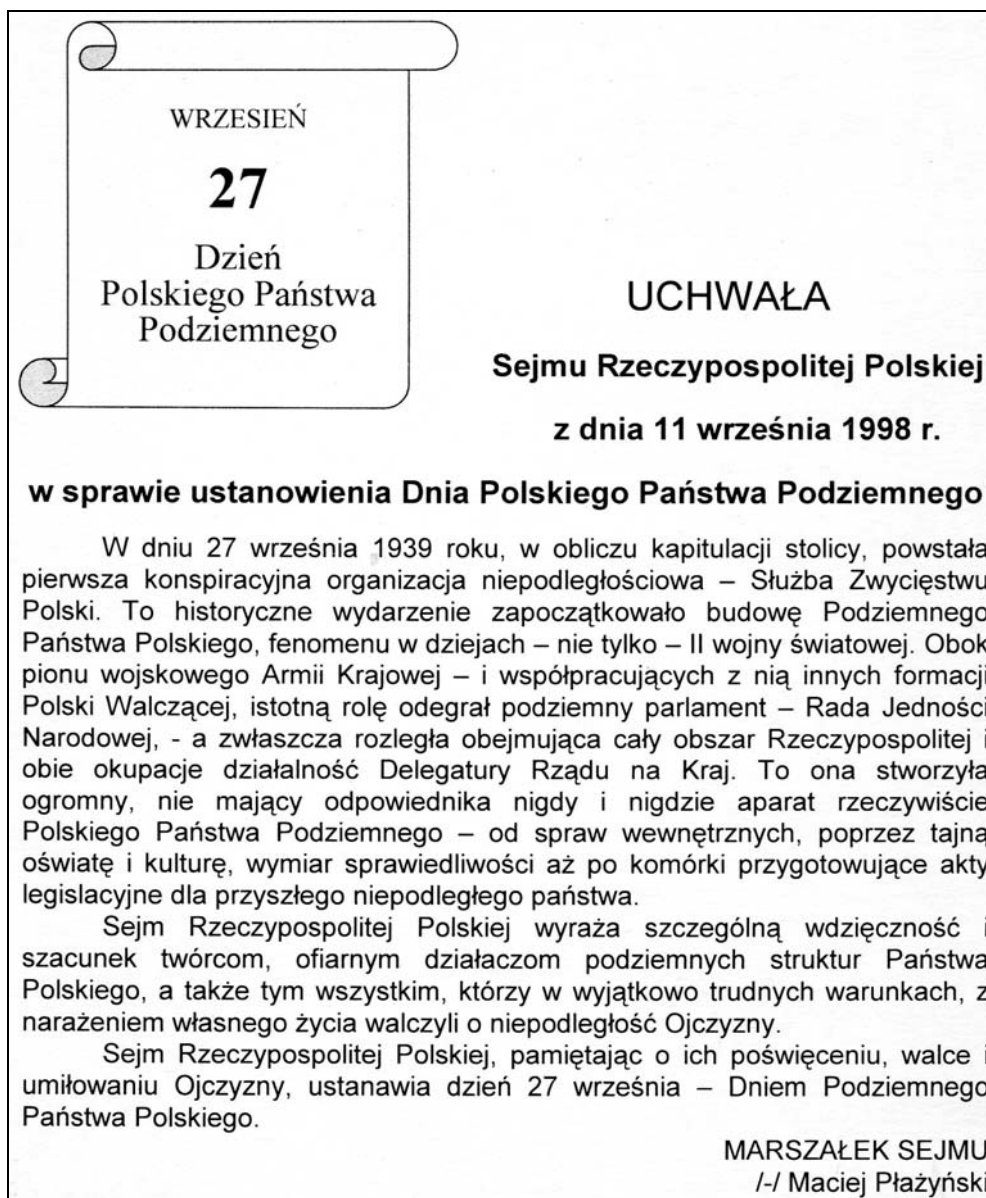

Stanisław Jankowski – W 1941 r. objął urząd dyrektora Departamentu Pracy i Opieki Społecznej Delegatury Rządu RP na Kraj. Pod koniec 1942 r. został zastępcą Delegata Rządu RP na Kraj, a następnie objął tę funkcję w kwietniu 1943 r. Od 1944 r. był wicepremierem, kierującym Krajową Radą Ministrów. Zatwierdził decyzję rozpoczęcia powstania w Warszawie. Po upadku Powstania Warszawskiego przeszedł na fałszywych dokumentach przez obóz przejściowy w Pruszkowie, skąd został zwolniony ze względu na wiek. W marcu 1945 r. wraz z innymi przywódcami Polskiego Państwa Podziemnego został aresztowany przez NKWD, przewieziony samolotem do Moskwy i umieszczony w więzieniu na Łubiance. W tzw. *procesie szesnastu* prokurator oskarżył Jana Stanisława Jankowskiego, Leopolda Okulickiego, Stanisława Jasiukowicza i Adama Aleksandra Bienia o to, że: **„byli organizatorami i kierownikami polskiej organizacji podziemnej na tyłach Armii Czerwonej na terytorium zachodnich obwodów Białorusi i Ukrainy, na Litwie i w Polsce i działając według instrukcji tzw. rządu emigracyjnego, kierowali robotą wywrotową przeciwko Armii Czerwonej i ZSRR, dokonywaniem aktów terroru w stosunku do oficerów i żołnierzy Armii Czerwonej, organizowaniem zamachów dywersyjnych i napadów podziemnych oddziałów zbrojnych, prowadzeniem propagandy wrogiej wobec ZSRR i Armii Czerwonej.”** Wyrokiem moskiewskiego sądu skazano Go na 8 lat więzienia; pomimo tego, iż był przedstawicielem innego państwa. Mocarstwa Zachodnie nie protestowały przeciwko jawnemu pogwałceniu prawa międzynarodowego. Zmarł prawdopodobnie zamordowany na dwa tygodnie przed końcem odbywania kary 13. marca 1953 r. we Włodzimierzu nad Kłazmą w ZSRR. Miejsce jego pochówku pozostaje nieznane.

Stefan Korboński – Od 1940 r. był członkiem Politycznego Komitetu Porozumiewawczego, a w kwietniu 1941 r. objął funkcję szefa Kierownictwa Walki Cywilnej. Na tym stanowisku zajmował się organizowaniem cywilnego ruchu oporu, a także kierował działalnością sądów podziemnych. Od lipca 1943 r. był szefem Oporu Społecznego w Kierownictwie Walki Podziemnej. Po wybuchu Powstania Warszawskiego objął stanowisko dyrektora Departamentu Spraw Wewnętrznych w Delegaturze Rządu RP na Kraj. Po aresztowaniu przez NKWD Jana Jankowskiego objął funkcję Delegata Rządu RP na Kraj i sprawował ją do aresztowania przez NKWD w czerwcu 1945 r. Pełnił też *de facto* obowiązki przewodniczącego Rady Jedności Narodowej. Z więzienia został zwolniony po utworzeniu Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Powrócił do praktyki adwokackiej i działalności w ruchu ludowym. Został członkiem ścisłego kierownictwa PSL, największego ugrupowania politycznego opozycyjnego wobec władz komunistycznych. W styczniu 1947 r. został wybrany posłem na Sejm Ustawodawczy. W związku z narastającym zagrożeniem represjami ze strony władz i organów bezpieczeństwa, zdecydował się opuścić kraj. Decyzję przyspieszyła ucieczka Stanisława Mikołajczyka. Na przełomie października i listopada uciekł do Szwecji, a następnie do USA, gdzie zamieszkał. Był aktywnym uczestnikiem życia polskiej emigracji politycznej. Pełnił funkcję przewodniczącego Polskiej Rady Jedności w Stanach Zjednoczonych, przewodniczącego polskiej delegacji do Zgromadzenia Europejskich Narodów Ujarzmionych (ACEN), kilkakrotnie był przewodniczącym ACEN, był członkiem Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce oraz Międzynarodowego PEN Clubu na Uchodźstwie. Pośmiertnie odznaczony Orderem Orła Białego (1995 r.)

Pamięć o Polskim państwie Podziemnym nie zagięła:

WRZESIEŃ
27
Dzień
Polskiego Państwa
Podziemnego

UCHWAŁA
Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 11 września 1998 r.

w sprawie ustanowienia Dnia Polskiego Państwa Podziemnego

W dniu 27 września 1939 roku, w obliczu kapitulacji stolicy, powstała pierwsza konspiracyjna organizacja niepodległościowa – Służba Zwycięstwu Polski. To historyczne wydarzenie zapoczątkowało budowę Podziemnego Państwa Polskiego, fenomenu w dziejach – nie tylko – II wojny światowej. Obok pionu wojskowego Armii Krajowej – i współpracujących z nią innych formacji Polski Walczącej, istotną rolę odegrał podziemny parlament – Rada Jedności Narodowej, - a zwłaszcza rozległa obejmująca cały obszar Rzeczypospolitej i obie okupacje działalność Delegatury Rządu na Kraj. To ona stworzyła ogromny, nie mający odpowiednika nigdy i nigdzie aparat rzeczywiście Polskiego Państwa Podziemnego – od spraw wewnętrznych, poprzez tajną oświatę i kulturę, wymiar sprawiedliwości aż po komórki przygotowujące akty legislacyjne dla przyszłego niepodległego państwa.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej wyraża szczególną wdzięczność i szacunek twórcom, ofiarnym działaczom podziemnych struktur Państwa Polskiego, a także tym wszystkim, którzy w wyjątkowo trudnych warunkach, z narażeniem własnego życia walczyli o niepodległość Ojczyzny.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, pamiętając o ich poświęceniu, walce i umiłowaniu Ojczyzny, ustanawia dzień 27 września – Dniem Podziemnego Państwa Polskiego.

MARSZAŁEK SEJMU
/-/ Maciej Płażyński

Polskie Państwo Podziemne formalnie zakończyło swoją działalność w połowie 1945 r.

Powszechnie przyjmuje się, że struktury wojskowe przestały istnieć 19. stycznia 1945 r. po wydaniu przez Komendanta Głównego AK gen. Leopolda Okulickiego rozkazów o rozwiązaniu AK, zwolnieniu żołnierzy z przysięgi, ale też o zabezpieczeniu niektórych struktur i magazynów do dalszej działalności. Formalne rozwiązanie AK nie zakończyło rzeczywistej działalności struktur wojskowych podporządkowanych rządowi polskiemu w Londynie. Pod nadzorem gen. Okulickiego (jako Delegata Sił Zbrojnych na Kraj) powołano organizację „Nie”.

Po dramatycznym zwrocie – marcowym aresztowaniu przez NKWD szesnastu przywódców Polski Podziemnej, w miejsce „Nie”, powstała Delegatura Sił Zbrojnych (DSZ) podporządkowana rządowi Rzeczypospolitej w Londynie i kierowana przez płk. Jana Rzepeckiego.

Wydaje się więc, że dopiero formalne rozwiązanie Delegatury Sił Zbrojnych na wniosek Rzepeckiego przez władze polskie w Londynie (6. sierpnia 1945 r.) należy uznać za zamknięcie dziejów Polskiego Państwa Podziemnego. Wcześniej, 1. lipca rozwiązała się Rada Jedności Narodowej i Delegatura Rządu, co o cztery dni wyprzedziło cofnięcie przez mocarstwa zachodnie uznania, legalnemu rządowi Rzeczypospolitej w Londynie.

Trzonem konspiracji i partyzantki antykomunistycznej po 1944 r. były struktury poakowskie. Ważnym zadaniem Delegatury stała się więc konieczność ujęcia organizacyjnego partyzantki tworzącej się żywiłowo z powodu terroru sowieckiego i budowanych przez Sowietów w Polsce rodzimych struktur represji.

Próbując przeciwdziałać powstawaniu oddziałów w lasach, płk. Rzepecki w maju 1945 r. w odezwach apelował do partyzantów o powrót do pokojowego życia, jednak nie za cenę ujawnienia. Apel ten nie okazał się skuteczny z powodu przeprowadzonych wówczas wielkich akcji pacyfikacyjnych NKWD i Ludowego Wojska Polskiego (zwłaszcza w Lubelskiem i na Białostocczyźnie).

DSZ uległa rozwiązaniu 6. sierpnia 1945 r. Sprzeczne nastroje w DSZ wywołał problem możliwości ujawnienia się w ramach upokarzającej amnestii z 22. lipca 1945 r. (ogłoszonej 2. sierpnia), do czego w inspirowanych przez UB odezwach wzywał, uwięziony dowódca Kedywu AK, a później komendant Obszaru Centralnego DSZ płk. Jan Mazurkiewicz (Radosław). Racje w tym sporze były podzielone, gdyż wszyscy dowódcy uznawali, że walka zbrojna i masowa konspiracja nie mają szans na sukces, jednak ujawnienie nie gwarantowało bezpieczeństwa, mogło zagrozić pozostającym w konspiracji.

W 1945 r. Stalin władał połową Europy.. Ale ONI walczyli o wolną Polskę, byli torturowani, rozstrzeliwani, skazywani przez sądy – które były parodią sądu.

Kłopot z przeszłością polega na tym, że jest ona skomplikowana. **ŻOŁNIERZE WYKŁĘCI** byli bardzo różni. Nie wszyscy „**WYKŁĘCI**” chcieli strzelać – a należeli do wielu różnych organizacji...

Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość

– powstało jako organizacja cywilna. Jego pełna nazwa to: >Ruch Oporu bez Wojny i Dywersji „Wolność i Niezawisłość”<. Była to cywilno-wojskowa organizacja antykomunistyczna założona 2. września 1945 r. w Warszawie. Jej tron stanowiły pozostałości rozwiązanej Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. WiN przejęła jej strukturę organizacyjną, kadry, majątek a także częściowo oddziały leśne. Dowódcy obszarów DSZ zostali prezesami obszarów WiN. Organizacja początkowo chciała drogą walki politycznej nie dopuścić do zwycięstwa wyborczego komunistów. Członkowie WiN dopuszczali także możliwość zbrojnej obrony. Mimo deklarowanego cywilnego charakteru organizacja posiadała silne oddziały zbrojne zwłaszcza w okręgach białostockim, lubelskim i warszawskim. Jesienią 1945 r. część członków WiN posłuchała apelu pułkownika Mazurkiewicza i ujawniła się.

I ZARZĄD GŁÓWNY WiN (wrzesień – listopad 1945)

Prezes: płk Jan: 2 IX 1945 - 5 XI 1945

płk **Jan Rzepecki** – podczas okupacji niemieckiej od października 1939 r. działał w SZP i ZWZ – jako szef sztabu okręgu Warszawa miasto SZP i ZWZ. Następnie kierował wydziałem w Komendzie Głównej AK. Po Powstaniu Warszawskim był w niewoli niemieckiej. W marcu 1945 został zastępcą komendanta organizacji „NIE”. Był organizatorem i dowódcą Delegatury Sił Zbrojnych. Był zwolennikiem zakończenia pozbawionej perspektyw walki zbrojnej i podjęcia działalności politycznej – w sierpniu 1945 r. rozwiązał DSZ. We wrześniu 1945 r. założył konspiracyjną organizację Zrzeszenie Wolność i Niezawisłość; krytykował Mazurkiewicza „Radosława” za nawoływanie z więzienia do ujawnienia się żołnierzy AK i DSZ. 5. listopada 1945 r. został aresztowany, skazany w 1947 r. na karę 8. lat więzienia zwolniony z więzienia na mocy amnestii w lutym 1947 r.. Zawierzywszy gwarancjom śledczych MBP o nierepresjonowaniu ujawnił wszystkich swoich współpracowników i nawoływał do ujawnienia się pozostałych członków WiN-u. Przyjęty do Wojska Polskiego był wykładowcą w Akademii Sztabu Generalnego w Warszawie. W 1949 r. został ponownie aresztowany i więziony do 1954 r.. W 1995 r. pośmiertnie odznaczony Orderem Orła Białego

Rok później w procesie WiN skazany na karę śmierci, zamienioną następnie na karę dożywotniego więzienia. Zwolniony z więzienia po „odwilży” politycznej w grudniu 1956 r. 15. sierpnia 2008 r. Prezydent RP Lech Kaczyński odznaczył Go pośmiertnie Orderem Orła Białego.

III ZARZĄD GŁÓWNY WiN (październik 1946 – styczeń 1947)

Prezes: płk Wincenty Kwieciński: X 1946 r. – 5 I 1947 r.

Wincenty Kwieciński podpułkownik artylerii Wojska Polskiego, żołnierz ZWZ i AK oraz „NIE”, Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj i Zrzeszenia WiN. Uczestniczył w wojnie obronnej 1939 r. jako najmłodszy dowódca 9. baterii 6. Pułku Artylerii Lekkiej. Od 1940 r. należał do ZWZ-AK. Od 1944 r. był szefem kontrwywiadu komendy Okręgu AK Warszawa. Od 1945 r. działał w antykomunistycznej organizacji „NIE”, a następnie Delegaturze Sił Zbrojnych na Kraj. Był prezesem III Zarządu Głównego Zrzeszenia WiN od października 1946 r. do stycznia 1947 r. Został aresztowany przez

UB 5. stycznia 1947 r. i w grudniu skazany na karę dożywotniego więzienia. W lutym 1947 r. podpisał ulotkę - apel skierowany do swoich podkomendnych o skorzystanie z amnestii. Wypuszczony na wolność 27. kwietnia 1957 r.

Proces III Zarządu Głównego WiN, zeznaje płk Wincenty Kwieciński.

5. sierpnia 2008 r. został pośmiertnie odznaczony przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego Orderem Orła Białego.

IV ZARZĄD GŁÓWNY WiN (październik 1946 – styczeń 1947)

Prezes: ppłk Łukasz Ciepliński (I – 27 XI 1947)

ppłk **Łukasz Ciepliński** – wobec nakazu radzieckiego komendanta wojskowego o złożeniu broni przez AK zdecydował o zejściu w konspirację. Był przeciwny ujawnianiu się żołnierzy AK i wstępowaniu do LWP - wydał rozkaz o bojkocie mobilizacji. W nocy z 7. na 8. października 1944 r. podjął nieudaną próbę odbicia 400. AK-owców więzionych przez NKWD na Zamku Rzeszowskim. W styczniu 1945 r. został przeniesiony do sztabu Okręgu Krakowskiego AK. Tam współorganizował organizację „NIE”, zostając w lutym tego roku szefem sztabu Okręgu najpierw w „NIE”, a następnie w Delegaturze Sił Zbrojnych. Następnie związał się ze Zrzeszeniem WiN. We wrześniu 1945 r. został prezesem Okręgu Krakowskiego WiN, a w grudniu tego roku komendantem Obszaru Południowego. Po rozbiciu przez UB III Zarządu Głównego WiN i aresztowania Wincentego Kwiecińskiego, utworzył w styczniu 1947 r. IV Zarząd Główny WiN. Przeniósł jej siedzibę z Krakowa do Zabrza. Za jego kierownictwa osłabiona organizacja rozwijała głównie działalność wywiadowczą i propagandową, 28. listopada 1947 r. został aresztowany w Katowicach przez funkcjonariuszy UB. Zawierzył obietnicom oficerów UB o ogłoszeniu „cichej amnestii” dla jego podkomendnych i ujawnił kontakty organizacyjne i swoich współpracowników. Dla ratowania aresztowanych w czasie likwidacji IV zarządu WiN 2,5 tysiąca podkomendnych i doprowadzenia do ich amnestionowania początkowo zgodził

się na udział w „grze wywiadowczej” z wywiadami państw zachodnich, gdy jednak zorientował się że MBP nie ma zamiaru dotrzymać umowy wycofał się z niej podpisując tym samym na siebie wyrok śmierci. Brutalne śledztwo ppłk. Ł. Cieplińskiego i jego współpracowników trwało aż 3 lata i było prowadzone pod bezpośrednim nadzorem NKWD. Rozprawa odbyła się w październiku 1950 r. przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie. 14. października ppłk Ł. Ciepliński został skazany na 5-krotną karę śmierci oraz 30 lat więzienia. Został zabity strzałem w tył głowy **1. marca** 1951 r. w piwnicy pomieszczeń gospodarczych więzienia UB na Mokotowie w Warszawie. 3. maja 2007 r. Prezydent RP Lech Kaczyński odznaczył pośmiertnie Łukasza Cieplińskiego Orderem Orła Białego.

WiN domagała się, by Armia Czerwona i NKWD opuściły obszar Polski. Organizacja odrzucała kształt granicy wschodniej ustalony w Jałcie. Sprzeciwiała się także prześladowaniom politycznym i czynionej przez wojska radzieckie dewastacji kraju. Członkowie WiN chcieli stworzyć armię, uniezależnić się politycznie od Związku Radzieckiego, uspołecznic duże przedsiębiorstwa i zakłady pracy. W hasłach organizacji pojawiały się też postulaty powszechnej edukacji i reformy rolnej - mimo to organizacja w referendum 1946 r. wzywała do odrzucenia reformy rolnej i nacjonalizacji przemysłu. Jesienią 1946 r. w kierownictwie organizacji ostatecznie zwyciężyła teza o zbliżaniu się III wojny światowej i konieczności przygotowania się do niej. W związku z tym w styczniu 1947 r. kierownictwo WiN wezwało PSL do bojkotu wyborów do Sejmu Ustawodawczego.

Zrzeszenie od początku stanowiło dla władz komunistycznych przeszkodę w realizacji planów politycznych ZSRR wobec Polski. To WiN poinformowała Radę Bezpieczeństwa ONZ o fałszerstwach wyborczych popełnionych podczas referendum ludowego. Urząd Bezpieczeństwa i NKWD nieustannie próbowało rozbić organizację. Między innymi dlatego WiN, której wielu przywódców liczyło na rychły wybuch III wojny światowej, utrzymywała oddziały zbrojne (kilka tysięcy żołnierzy), szczególnie na Lubelszczyźnie i Mazowszu. Organizacji nie udało się odeprzeć działań służb bezpieczeństwa. W 1945 r. aresztowano pierwszego prezesa WiN, płk. Jana Rzepeckiego i wszystkich dowódców obszarów, zaś w październiku 1946 r. schwytano jego następcę płk. Franciszka Niepokólczyckiego. Od wiosny 1948 r. organizacja znajdowała się pod kontrolą zorganizowanej przez UBP przy pomocy przewerbowanych oficerów WiN i AK - oraz w większości nieświadomych mistyfikacji - szeregowych członków organizacji, tzw. V Komendy WiN. Wraz z procesami kierownictwa WiN, UBP rozpracowywało także w pełni niższe ogniwa organizacji. W grudniu 1952 r. prasa doniosła o dobrowolnym zgłoszeniu się do władz Zarządu Głównego Zrzeszenia. Jednocześnie podano, że ujawniający się przywódcy organizacji przekazali aparatowi bezpieczeństwa będące w ich posiadaniu dolary i obszerne archiwum WiN. Była to mistyfikacja. jednak na tyle skuteczna, że UB udało się ostatecznie rozbić resztki organizacji.

W PIĘĆDZIESIĄTĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI

Pierwszego marca 1951 roku zostali zamordowani w piwnicy więzienia mokotowskiego w Warszawie członkowie IV Zarządu Głównego organizacji Wolność i Niezawisłość:

Ś.p.p.
Łukasz Ciepliński
„Flag”, „Ostrowski”

Ś.p.p.
Adam Lazarowicz
„Klamra”, „Pomorski”

Ś.p.p.
Mieczysław Kawalec
„Zbik”, „Parski”

Ś.p.p.
Franciszek Błażej
„Tadeusz”, „Polski”

Ś.p.p.
Józef Rzepka
„Znicz”, „Kryształ”

Ś.p.p.
Karol Chmiel
„Grom”, „Zygmunta”

Ś.p.p.
Józef Batory
„Argus”, „Wojtek”

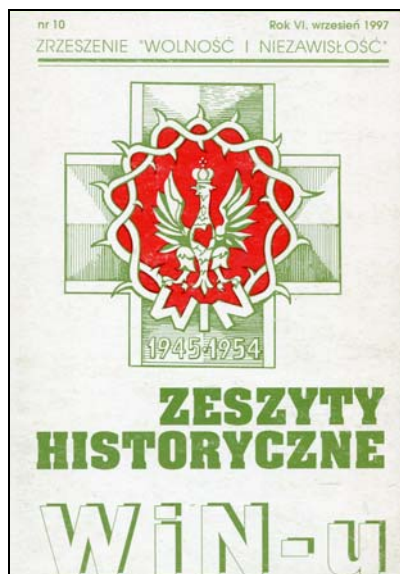

Podpułkownik Łukasz Ciepliński. Urodził się w 1913 roku. Oficer Wojska Polskiego, uczestnik bitwy nad Bzurą kampanii wrześniowej 1939 roku, odznaczony Virtuti Militari. W klasie na polu walki - osobliście zniszczył sześć nacierających czołgów. Z resztkami 62. pułku piechoty przeżył do Warszawy i walczył w jej obronie. Nie pozostał do niewoli, natomiast rozpoczął walkę koczowniczą. Aresztowany w styczniu 1940 roku.

Kapitan Franciszek Błażej. Urodził w 1907 roku. Oficer Wojska Polskiego, uczestnik kampanii wrześniowej 1939 roku. Zastępca inspektora Inspektoratu AK Rzeszów. W latach 1945 - 1946 był kierownikiem wydzielonej propagandy Obietaru Południowego W. Współredagował pismo „Orzeł Biały”.

Pamięć.....

...i zapisy historii...

Armia Krajowa Obywatelska

Armia Krajowa Obywatelska była lokalną formacją zbrojną polskiego podziemia antykomunistycznego działająca na terenie województwa białostockiego oraz znajdujących się po wschodniej stronie granicy dawnych polskich powiatów wołkowyskiego i grodzieńskiego. Organizacja powstała w dniu 15. lutego 1945 r. z rozkazu ppłk Władysława Liniarskiego „Mścislawa”, komendanta Okręgu Białystok AK, na bazie struktur rozwiązywanej AK. Organizacja ta powstała w związku z niewykonaniem rozkazu wydanego przez gen. Leopolda Okulickiego z dnia 19. stycznia 1945 r., rozwiązującego AK. Płk Liniarski odmówił wykonania tego rozkazu. Wiosną 1945 r. AKO liczyło 27000 konspiratorów zorganizowanych w czternastu obwodach, tworzących sześć Inspektoratów. AKO działał samodzielnie do końca maja 1945 r., gdy „Mścislaw” podporządkował się organizacji Wolność i Niezawisłość i Delegatowi Sił Zbrojnych na Kraj, płk Rzepeckiemu. W związku z tym AKO weszło w skład Obszaru Centralnego Zrzeszenia WiN.. Działalność AKO była skuteczna dzięki zdecydowanemu działaniu i nieustannemu nękanii władzy komunistycznej. W lecie 1945 r. stan posiadania władz komunistycznych ograniczał się wyłącznie do Białegostoku i często atakowanych miast powiatowych. Głównym celem działań AKO były akcje sabotażowo-dywersyjne, mające sparaliżować funkcjonowanie agendy tzw. władzy ludowej. Bardzo duży nacisk kładziono na zorganizowanie akcji informacyjno-propagandowej (także poprzez wydawanie prasy). W związku z prowadzeniem działań po dwóch stronach nowej granicy prowadzono też pomoc przy ewakuacji na zachód struktur Okręgów Wileńskiego i Nowogródzkiego AK.

Wileńska Brygada AK-

5. Wileńska Brygada Armii Krajowej – oddział partyzancki Wileńskiego Okręgu Armii Krajowej. Dowódcą brygady był mjr Zygmunt Szendzielarz („Łupaszko”). W okresie okupacji niemieckiej działała w wyjątkowo trudnych warunkach, mając przeciw sobie trzech wrogów – zarówno Niemców i ich litewskich sojuszników, jak i partyzantkę sowiecką, zwalczającą Armię Krajową. W lipcu 1944 brygada liczyła około 500. partyzantów.

Oddziały cechowała dyscyplina wojskowa. Zachowywali wojskowy sposób postępowania – meldowali się zgodnie z regulaminem oraz byli jednolicie i jednakowo umundurowani. Dzień zaczynało i kończyło się modlitwą. Nad lewą górną kieszenią munduru wielu żołnierzy nosiło ryngraf z wizerunkiem Matki Boskiej Ostrobramskiej oraz orła – godło Polski. Karano wszelkie naruszenia dyscypliny. Za żywność i nowe ubrania starano się natomiast płacić funduszami zdobytymi na jednostkach administracji komunistycznej. Po akcji „Burza” w lipcu 1944 r. część żołnierzy 5. Brygady zdołała przedostać się za „linię Curzona”, na teren Polski Lubelskiej, gdzie kontynuowała działalność niepodległościową jeszcze przez wiele lat po wojnie. Szendzielarz z resztkami Brygady podporządkował się 20. września 1944 r. komendantowi Okręgu Białostockiego AK ppłk. Władysławowi Liniarskiemu. Ten nakazał trwać w Puszczy Białowieskiej i organizować kadrowy oddział z rozbitków z nowogródzkich i wileńskich oddziałów AK. „Łupaszko” otrzymał funkcję „dowódcy partyzantki” w Komendzie Białostockiego Okręgu Armii Krajowej-Armii Krajowej Obywatelskiej (AK-AKO). Jego kompetencje polegały na dowodzeniu 5. Brygadą, będącą oddziałem dyspozycyjnym Komendy Okręgu AK-AKO.

Struktura 5. Wileńskiej Brygady AK przedstawiała się następująco:

dowódca – mjr Zygmunt Szendzielarz „Łupaszko”, zastępca dowódcy – por. Leon Lech Beynar „Nowina”, adiutant – por. Jerzy Jezierski „Stefan”, d-ca 1 szwadronu – por. Zygmunt Błażejewicz „Zygmunt”, d-ca 2 szwadronu – ppor. Romuald Rajs „Bury”, d-ca 1 kompanii szturmowej – por. Jan Mazur „Piaś”, d-ca 4 szwadronu – por. Marian Pluciński „Mściśław”, d-ca drużyny podoficerskiej – ppor. Jan Zaleski „Zaja”. W kwietniu 1945 Szendzielarz wznowił działania zbrojne. Odtworzona przez Szendzielarza 5 Brygada Wileńska liczyła w szczytowym okresie rozwoju tj. latem 1945: 250 żołnierzy, 3 szwadrony, kompanię szturmową oraz drużynę podoficerską. Wykonała kilkadziesiąt akcji przeciw NKWD oraz UBP, Milicji Obywatelskiej oraz KBW. Była uznawana za jeden z najgroźniejszych i najsukcesywniejszych oddziałów podziemia antykomunistycznego na terenie Białostoczczyzny. W tym czasie wchodziła w skład Armii Krajowej Obywatelskiej.

U schyłku 1945 r., po częściowej demobilizacji, Szendzielarz nawiązał kontakt z Komendą Okręgu Sarny AK, odtwarzającym się po ewakuacji z rodzinnych stron już głównie na nowych terenach centralnej Polski oraz Pomorza. Bez wahania zgodził się odtworzyć oddziały. W ten sposób powstały dwa zgrupowania. na Pomorzu przyjęły nazwę 5., zaś na Białostoczczyźnie 6. Wileńskiej Brygady.

W połowie sierpnia 1946 r. **Szendzielarz**, mając na względzie coraz silniejsze nasycenie terenu siłami komunistycznymi, podjął decyzję przejścia w rejon Białegostoku i Szczytna w celu połączenia się z 6. Brygadą. Udało mu się to dopiero w połowie października. Pozostałe dwa szwadrony pozostały na miejscu i rozformowały się w połowie listopada 1946 r.. Najprawdopodobniej w grudniu mjr Szendzielarz otrzymał od ministra BP Stanisława Radkiewicza list, w którym ten nakłaniał „Łupaszkę” do rozwiązania oddziałów. W zamian obiecywał możliwość swobodnego opuszczenia Polski. Urząd Bezpieczeństwa ponawiał próby kontaktu także miejsce w marcu i kwietniu 1947 r.

W raportach UBP, KBW i MO akcje bojowe oddziału „Łupaszki” były przedstawiane w krzywym zwierciadle. Partyzantom przypisywano bestialstwo, pastwienie się nad wziętymi do niewoli i dobijanie rannych. Można o tym przeczytać w wielu pracach dotyczących okresu „*utrwalania władzy ludowej*” - co nie dziwi. Jednak nawet po 1989 roku pojawiają się publikacje z podobnymi sensacjami. Według partyjnych historyków, akcje szwadronów „Łupaszki” to: „*rozbrojenie posterunku MO lub UBP, pobicie funkcjonariuszy, co odważniejszym funkcjonariuszom dawkowano wymyślniejsze tortury, rozstrzelanie funkcjonariuszy UBP, nierzadko też MO, najlepiej na oczach mieszkańców danej wsi. Na koniec sanitariuszki oddziałów wileńskich dobijały strzałem w głowę żyjących jeszcze komunistów*”

Ppor. Zdzisław Badocha „Żelazny” dowódca 5. szwadronu 5. Brygady Wileńskiej AK, poległ w walce z UB 28 czerwca 1946 r. i **ppor. Henryk Wieliczko „Lufa”**, dowódca 4. szwadronu 5. Brygady Wileńskiej AK. Aresztowany przez UB w czerwcu 1948 roku, skazany na karę śmierci, rozstrzelany w marcu 1949 roku na zamku w Lublinie.

Ppor. Wieliczko („Lufa”) tak opisywał jedną z akcji:

„28 października miała miejsce akcja bojowa szwadronu, która ostatecznie zakończyła się gorzkim sukcesem. 28 X jedziemy do miasteczka Rozogi i rozbrajamy posterunek milicji. Bierzymy także prowiant ze spółdzielni. Po akcji szwadron wycofuje się w kierunku na zachód po czym skręcamy na południe i po drodze rozbrajamy milicję w Lipowcu. W spółdzielni uzupełniamy zapasy żywności, z posterunku zabieramy broń. Wycofujemy się w dalszym ciągu na zachód i po przebyciu około 30 km zatrzymujemy się w kolonii Jańkowo (pow. Nibork). [powinno być Jankowo, pow. Szczytno]. Po obiedzie wartownik melduje warkot samochodów z kierunku przybycia. Zarządzam ostre pogotowie. Po zorientowaniu się, że samochody zbliżają się do nas, wsiadamy na wóz i wycofujemy się na zachód. Po przebyciu około 6 km samochód zostawiono w krzakach, a szwadron stanął na zasadzce. Wkrótce po naszym śladzie nadjechał samochód MO i ORMÓ, który został ostrzelany a następnie zdobyty. Około dziesięciu zostało zabitych, w tym dowódca. Dwudziestu poddało się. W czasie akcji ciężko ranny został kpr. »Mercedes«. Szwadron wycofuje się na leśniczówkę Omulew.”

Pomnik przy drodze Piduń-Rekownica, postawiony w latach 60. milicjantom poległym w walce ze szwadronem „Lufy”. Po 1989 roku, kilka razy z pomnika zniknęła tablica a pojawiły się napisy: „Tu Lufa bił UB”, „Tu Lufa walczył z komunistami”...

Mijają lata... pamięć pozostaje – fotografie z 2011 r.

Do czerwca 1948 r. UB rozpracował i rozbił Okręg Wileński AK a 30. czerwca 1948 r. w Osielcu pod Zakopanem został aresztowany mjr Szendzielarz. Natychmiast po aresztowaniu został przewieziony do Warszawy i osadzony w więzieniu mokotowskim przy ul. Rakowieckiej. 23. października 1950 r. rozpoczął się proces członków Wileńskiego Okręgu AK, w którym oskarżeni zostali: ppłk Antoni Olechnowicz, kpt. Henryk Borowski, mjr Zygmunt Szendzielarz, ppor. Lucjan Minkiewicz, Lidia Lwow, Wanda Minkiewicz. Wszyscy, oprócz kobiet, zostali skazani 2. listopada 1950 r. przez sędziego Mieczysława Widaję na wielokrotną karę śmierci. Wyrok wykonano 8. lutego 1951 r. w więzieniu na Mokotowie.

Znany polski historyk Paweł Jasienica (Leon Lech Beynar), w czasie II wojny światowej oficer Armii Krajowej, od jesieni 1944 r. po dezercji z LWP był żołnierzem 5. Wileńskiej Brygady AK, a przez pewien czas adiutantem dowódcy. Ranny w lipcu 1945 r., opuścił brygadę i uniknął losu większości jej oficerów skazanych na karę śmierci. Jednak podczas wypadków marcowych w 1968 r. władza PRL z Gomułką na czele oskarżała go o liczne morderstwa na zlecenie „Łupaszkii” na obszarze Białostocczyzny oraz Podlasia.

Armia Polska w Kraju wiosna 1946 - IV 1947

Armia Polska w Kraju była inicjatywą regionalną. Jej założycielem i komendantem był płk Aleksander Delman „Dziadek”, były komendant Inspektoratu Kraków AK. Po rozwiązaniu AK więziony przez UB do marca 1946 r. po wyjściu z więzienia przystąpił do tworzenia organizacji, która mogłaby stać się oparciem dla partyzantów, organizacyjnym zapleczem i koordynatorem zbrojnych działań oddziałów niepodległościowych. APwK początkowo miała wpływ w powiatach. Wadowice, Myślenice i Kraków. Jej sztab działał od czerwca 1946 r. w Krakowie. Dowództwu APwK podlegał oddział por. Mieczysława Wądolnego. W 1946 r. sztab APwK objął swym zwierzchnictwem także zgrupowanie majora Kurasia „Ogień” (choć zależność była symboliczna), w końcu czerwca 1946 r. Komenda Główna APwK mianowała

„Ognia” – komendantem „Oddziałów Bojowych” na Podhalu. APwK podejmowała próby tworzenia siatki organizacyjnej także w innych regionach, m.in. na Dolnym i Górnym Śląsku. Na Górnym Śląsku siatkę informacyjną, której zadaniem był wywiad polityczny i gospodarczy oraz typowanie obiektów do akcji ekspropriacyjnych, zorganizował zastępca Wądolnego Hieronim Wolniak. Siatka ta liczyła kilkanaście osób. W styczniu 1947 r. została rozbita przez UB, a jej członków aresztowano. W rzeczywistości nie udało się jednak rozbudować organizacji. Rozbicie wielu oddziałów, w tym „Ognia” w początkach 1947 r. położyło kres działalności APwK. Za ostateczne jej zakończenie należy uznać ujawnienie się płk. Delmana wiosną 1947 r.

Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj

– powstała po rozwiązaniu organizacji „NIE” 7. maja 1945 r. rozkazem p.o. Naczelnego Wodza gen. Andersa, w celu prowadzenia walki zbrojnej z okupantem sowieckim. Na jej czele stanął płk Jan Rzepecki, który na swego następcę, w wypadku aresztowania, wyznaczył płk dypl. Janusza Bokszezanina. W paru późniejszych spotkaniach z płk Rzepeckim brali udział komendant obszaru centralnego (warszawskiego) ppłk Jan Mazurkiewicz i komendant okręgu białostockiego ppłk Władysław Liniarski.. Delegatura istniała do 8. sierpnia 1945 r., kiedy została rozwiązana rozkazem płk. Rzepeckiego. W jej miejsce 2. września tego roku, powołano do życia polityczną, w założeniu organizację - Ruch Oporu bez Wojny i Dywersji "Wolność i Niezawisłość".

– organizacja niepodległościowa działająca od kwietnia 1945 r., głównie na terenie województwa łódzkiego, ale także w województwach śląskim, poznańskim i kieleckim. Twórcą i głównodowodzącym KWP był kpt. Stanisław Sojczyński ps. „Warszyc”. Działania KWP obejmowały: samoobronę, walkę z bandytyzmem, ochronę społeczeństwa przed Armią Czerwoną, likwidację najbardziej aktywnych urzędników władzy komunistycznej, a także niezbędne dla zdobycia środków do walki rekwizycje.

Stanisław Sojczyński –

„Warszyc” (zdjęcie wykonane po aresztowaniu w 1946 r.)

KWP była od samego początku główną organizacją niepodległościową na terenie województwa łódzkiego, a po amnestii w sierpniu 1945 r. jej szeregi zasililo wielu byłych AK-owców, którzy nie złożyli broni. W szczytowym okresie KWP liczyło ok. 3000. członków. Walkę zbrojną prowadziły oddziały leśne. Do bardziej znanych należały oddziały Jana Małolepszego ps. „Murat” i Henryka Głapińskiego ps. „Klinga”. KWP wydawało pismo w „*świeśle prawdy*”. Na wiosnę 1946 r. nasiliły się walki między KWP a rosnącą w siłę bezpieką. W nocy z 19. na 20. kwietnia oddział Jana Rogólki ps. „Grot” opanował chwilowo Radomsko i uwolnił 57. aresztowanych z więzienia UB. Wkrótce po tym rozbite zostały struktury KWP w województwie śląskim. Organizacja nie zaprzestała jednak działalności (szefem II Komendy został Jerzy Jasiński „Janusz”), ale nie odzyskała już pierwotnego zasięgu. Na początku 1947 r. UB aresztowało część dowództwa KWP, w marcu z amnestii skorzystał Wiesław Janusiak ps. „Prawdzie” (szef pionu SOS odpowiedzialnego za ochronę społeczeństwa), a z nim wyszło z podziemia paruset żołnierzy KWP. 9. listopada 1947 r. aresztowany został kolejny szef organizacji - Jan Małolepszy ps. „Murat”, niedługo po tym zamordowany w więzieniu. Resztki organizacji pozostały w podziemiu aż do 1954 r., ale poza sporadycznymi niewielkimi zasadzkami na UB nie były już zdolne do prowadzenia aktywnej walki zbrojnej.

Narodowe Siły Zbrojne po 1944 roku

W lipcu 1944 r. KG NSZ postanowiła zmienić dotychczasowy podział terytorialny i utworzyć dwie jednostki organizacyjne: NSZ-Zachód (dla terenów pozostających nadal pod okupacją niemiecką) i NSZ-Wschód (dla terenów zajmowanych przez wojska sowieckie), jednakże ta koncepcja nie została całkowicie zrealizowana. Inspektorem Obszaru NSZ-Wschód wyznaczono płk dypl. Wacława Świecińskiego „Tuwar”, który wkrótce wyjechał do Lublina, gdzie usiłował zorganizować Tymczasową Narodową Komendę Ziem Wschodnich NSZ. Miała ona mieć następujące zadania: prowadzenie szerokiej akcji propagandowej i stworzenie wojskowego frontu antykomunistycznego. Obszar „Wschód” nie rozwinął jednak szerszej działalności z powodu aresztowania Świecińskiego przez NKWD pod koniec 1944 r. Natomiast Inspektorem Obszaru NSZ-Zachód został mianowany w sierpniu 1944 r. mjr. rez./płk. NSZ Zygmunt Broniewski „Bogucki”, dotychczasowy komendant Okręgu III Lubelskiego. Podlegały mu formalnie komendy Okręgów i partyzanckie oddziały NSZ działające na zachód od linii frontu wschodniego. Miał on zarazem prawo podejmowania wszelkich decyzji w imieniu i zastępstwie Rady Politycznej NSZ-Zachód i Komendanta Głównego NSZ. Faktycznie zasięg jego wpływów objął Okręgi: V Kielecki, VI Warszawa-powiaty, VII Krakowski, VIII Częstochowski oraz Grupę Operacyjną Zachód, czyli późniejszą Brygadę Świętokrzyską NSZ. Jednocześnie na obszarze wszystkich Okręgów (oprócz Okręgu VII) istniały znacznie silniejsze komendy Okręgów NSZ-AK.

W czasie lipiec – listopad 1945 r. doszło do licznych aresztowań w głównych strukturach organizacji przez UB i NKWD. W rezultacie NSZ zostały praktycznie rozbite. W sierpniu 1945 r. przedostał się na Zachód do miejsca stacjonowania Brygady Świętokrzyskiej NSZ (zagrożony aresztowaniem przez UB) mjr/gen. bryg. NSZ Z. Broniewski. Wszystkie te wydarzenia sparaliżowały działalność Komendy Głównej NSZ. Na czele resztek organizacji stanął ppor. rez./ppłk NSZ Stanisław Kasznica dotychczasowy szef Wydziału I Organizacyjnego KG NSZ oraz jednocześnie przewodniczący Komitetu Pomocniczego. W miarę sprawnie funkcjonował jedynie pion wywiadu. Działające jeszcze oddziały partyzanckie NSZ albo poprzehodziły do NZW albo działały samodzielnie, bez łączności z Komendantem Głównym. Na przełomie lat 1945/1946 resztki NSZ podporządkowały się NZW. Większość oddziałów wywodzących się z NSZ została rozbita przez komunistyczne służby bezpieczeństwa do 1947 r. Na początku lutego 1947 r. UB dotarła ostatecznie do szczytów władzy NSZ. Najpierw została aresztowana część członków Komitetu Pomocniczego, a 15. lutego – ppłk. Kasznicę wraz z wszystkimi członkami KG NSZ.

11. lutego 1948 r. rozpoczął się proces członków Organizacji Polskiej i NSZ, jak nazwała go prasa komunistyczna. Trwał tylko 11 dni. Aresztowanych oskarżono o współpracę z Niemcami, działalność nielegalną, pracę wywiadowczą na rzecz „obcego mocarstwa”, zorganizowanie „trójek antykomunistycznych” oraz „zbrodniczą działalność skierowaną przeciwko Polsce Ludowej”. Wyrok został ogłoszony 2. marca; S. Kasznica i Lech Neyman otrzymali karę śmierci, natomiast pozostali oskarżeni dożywotnie, względnie długoletnie więzienie. Kary śmierci wykonano natychmiast. W latach 1946-1948 miało miejsce ogółem kilkanaście procesów przeciwko członkom NSZ i ich zaplecza politycznego. Większość oskarżonych skazano na śmierć, część na wieloletnie więzienie. Ostatni żołnierze NSZ pozostawali w konspiracji do połowy lat 50.

Postanowieniem z 30. września 1992 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego uznał komunistyczny wyrok na ppor./ppłk. NSZ S. Kasznicę za nieważny i uznał, że prowadził on działalność, której celem była walka o suwerenną i niepodległą Polskę.

Narodowe Zjednoczenie Wojskowe

– konspiracyjna organizacja wojskowo-polityczna o charakterze narodowym działająca w latach 1944/1945-1956. W listopadzie 1944 r. w Grodzisku Mazowieckim doszło do spotkania przedstawicieli Stronnictwa Narodowego, na którym zostało formalnie utworzone Narodowe Zjednoczenie Wojskowe. Początkowo funkcjonowało ono także pod nazwą Narodowy Związek Zbrojny, która jednak nie przyjęła się na stałe. Inicjatorami jego utworzenia byli: August Michałowski „Roman” – kierownik Wydziału Wojskowego Zarządu Głównego SN, ppłk Albin Walenty Rak „Lesiński” – komendant główny NSZ-AK, mjr Tadeusz Danilewicz „Kuba”, szef sztabu KG NSZ oraz Zbigniew Stypułkowski „Czemp” – b. sekretarz generalny Tymczasowej Narodowej Rady Politycznej, politycznego organu zwierzchniego nad NSZ. W skład NZW weszły struktury Narodowej Organizacji Wojskowej i Narodowych Sił Zbrojnych, a także niektóre lokalne struktury AK, szczególnie w Białostockiem i na Mazowszu, które nie podjęły działalności w organizacjach powstałych na bazie rozwiązanej AK (tj. NIE, Delegatury Sił Zbrojnych, Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, Ruchu Oporu Armii Krajowej, czy Konspiracyjnego Wojska Polskiego). Oddziały partyzanckie NOW-AK i NSZ-AK w większości nie ujawniały się wobec wkraczających Sowieców, dlatego były w mniejszym stopniu rozpracowane przez NKWD, a także przez rodzime siły komunistyczne (gł. PPR i AL). Siedzibą Komendy Głównej NZW była Łódź. Organizacja podlegała politycznie Wydziałowi Wojskowemu ZG SN.

Do lutego 1945 r. trwał etap tworzenia struktur organizacyjnych w marcu uformował się sztab i Komenda Główna, a do czerwca kształtowała się struktura terenowa i trwały próby akcji scaleniowej z innymi organizacjami podziemnymi. W połowie 1945 r. NZW liczyło ok. 30000. członków, w tym ok. 7000. w oddziałach partyzanckich. Na początku 1946 r. KG NZW podporządkowały się resztki NSZ-OP z przywódcami: ppłk. NSZ Stanisławem Kasznicą i mjr. NSZ Lechem Neymanem, zaś jesienią tego roku do NZW przyłączył się, rozbity przez UB, Okręg VII NSZ z kpt. Henrykiem Flame na czele. W marcu 1946 r. polityczni przedstawiciele NZW weszli w skład Komitetu Porozumiewawczego Organizacji Demokratycznych Polski Podziemnej, który był przedstawicielstwem antykomunistycznych organizacji

niepodległościowych i działał do stycznia 1947 r. W marcu i kwietniu 1946 r. w wyniku rozległych aresztowań UB rozbiło prawie całą KG NZW i niektóre komendy Okręgów. Nie były one już później odtwarzane w takiej skali, jak na początku działalności. Na pocz. 1947 r., wobec coraz większego terroru ze strony komunistów i spadku nadziei na wybuch III wojny światowej, część członków NZW ujawniła się po uchwaleniu przez Sejm amnestii 22 lutego 1947 r. Reszta struktur terenowych pozostawała w konspiracji do pocz. lat 50. Najdłużej działała Komenda Powiatowa NZW Bielsk Podlaski, która ujawniła się w Warszawie dopiero jesienią 1956 r.

Ruch Oporu Armii Krajowej

– konspiracyjna organizacja wojskowa założona w 1944 przez por. Józefa Marcinkowskiego ps. "Łysy" do walki z Armią Czerwoną i z oddziałami KBW oraz MO. Walczyła też z funkcjonariuszami Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. Obszar Polski został podzielony na obwody i rejony, w których operowały patrole bojowe złożone z byłych żołnierzy Armii Krajowej.

Wolność i Sprawiedliwość

- zakonspirowana organizacja opozycyjna, działająca na początku lat 50. XX wieku, głównie na terenie Warszawy i Krakowa. Została utworzona przez działaczy WiN-u, prawdopodobnie w obronie przed agenturą UB, która weszła w struktury WiN.

Ostatni „**ŻOŁNIERZ WYKLĘTY**” – Józef Franczak „Lalek” z oddziału kpt. Zdzisława Brońskiego „Uskoka” – zginął w obławie w Majdanie Kozic Górnych pod Piaskami (woj. lubelskie) prawie dwadzieścia lat po wojnie – 21 października 1963 r.

W 2009 r. organizacje kombatanckie, skupione wokół Porozumienia Organizacji Kombatanckich i Niepodległościowych, reprezentujące organizacje: Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”, Związek Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, wsparte przez opolskie władze samorządowe, zwróciły się o ustalenie dnia 1. marca Dniem Żołnierzy Antykomunistycznego Podziemia. Od początku poparcia dla inicjatywy zadeklarowały kluby parlamentarne Platformy Obywatelskiej i Prawa i Sprawiedliwości. Inicjatywę ustawodawczą w zakresie uchwalenia nowego święta podjął w 2010 r. prezydent Lech Kaczyński.

Uzasadnienie dołączone do projektu ustawy głosiło, że: „ustanowienie święta: jest wyrazem hołdu dla żołnierzy drugiej konspiracji za świadectwo męstwa, niezłomnej postawy patriotycznej i przywiązania do tradycji patriotycznych, za krew przelaną w obronie Ojczyzny (...). Narodowy Dzień pamięci „Żołnierzy Wyklętych” to także wyraz hołdu licznym społecznościom lokalnym, których patriotyzm i stała gotowość ofiar na rzecz idei niepodległościowej pozwoliły na kontynuację oporu na długie lata”.

Ustawę w głosowaniu poparły niemal jednogłośnie wszystkie parlamentarne kluby poselskie. Przyjęta przez Sejm Ustawa trafiła pod obrady Senatu 4. lutego 2011 r. Sprawozdawcą komisji na posiedzeniu został senator Piotr Andrzejewski. Senat przyjął Ustawę bez poprawek. Prezydent Bronisław Komorowski podpisał Ustawę 9. lutego 2011 r.

...Pierwszy dzień marca jest dniem szczególnie symbolicznym dla żołnierzy antykomunistycznego podziemia.

Tego dnia w 1951 r. wykonany został wyrok śmierci na kierownictwie IV Komendy Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość”.

PRO MEMORIAM

**ZAPALAJMY ZNICZE W MIEJSCACH PAMIĘCI NARODOWEJ
ZNACZONYCH KRWIĄ ŻOŁNIERZY WYKLĘTYCH**